

УДК 655.3.066.11-053.2:[311.3:001.8](477)"192/193"

*Оксана Валеріївна Петренко,
старший науковий співробітник
відділу наукового опрацювання обов'язкових примірників
Державної наукової установи «Книжкова палата України
імені Івана Федорова»
e-mail: o-petrenko@ukr.net*

**ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС
МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ ДРУКУ:
НА ПРИКЛАДІ ОБЛІКУ ДИТЯЧИХ КНИГ У 20–30-х роках ХХ ст.**

Висвітлено аспекти розроблення методології державної статистики друку та пошуку й узагальнення неопублікованих архівних відомостей на прикладі дитячих книг за виявленими звітними критеріями. Застосовано історичний метод та частково – метод типологізації в представленні критеріїв обліку державної статистики друку по роках. Окреслено типологічний аспект й особливості методології статистики друку дитячих книг. За допомогою контент-аналізу виявлено спільні риси в застосуванні критеріїв статистичного обліку дитячих книг з 1931 по 1936 рр.

Ключові слова: методологія, державна статистика друку, дитяча книга, архівні матеріали.

На початку наступного року головний науково-інформаційний центр країни в галузі державної бібліографії, статистики видань, книгознавства і видавничої справи – Книжкова палата України – відзначатиме столітній ювілей від дня заснування. Впродовж усього періоду функціонування наукова установа здійснює державну реєстрацію всіх творів друку. Тому вважаємо цілком закономірним посилений інтерес Книжкової палати до питань наукового підходу в організації державної реєстрації друку та її методично-методологічному забезпеченні.

З перших днів існування працівники Української книжкової палати у процесі науково-методичної роботи прагнули створити базу для планового керівництва видавничою роботою. Нагромаджений масив бібліографічної та статистичної інформації й до сьогодні слугує підґрунтям для визначення тенденцій у видавничій справі та проведення наукознавчих досліджень.

Зауважимо, що детальна і всебічна оцінка видавничої діяльності можлива лише при спільному вивченні її певними науками із застосуванням різних методів дослідження. До наук, які є активним інструментом вивчення друкованої продукції, належить, зокрема, статистика. Вона дає

можливість здійснити облік в цілому і проконтролювати виконання державних програм, схарактеризувати певні економічні процеси, сприяє найглибшому аналізу різних тенденцій розвитку, визначенню результатів дії економічних факторів тощо.

Вивчення і порівняння великої кількості статистичних джерел дозволяє використовувати найцінніше з того, що було накопичено вітчизняною статистикою друку. В цьому вбачаємо одне з головних завдань джерелознавства статистики друку – однієї з найменш розроблених галузей державної бібліографії. Її функції полягають у вивченні фактичної цінності, вірогідності, призначення, розривів й обсягу статистичних джерел.

До загальної методології державної статистики друку в Україні неодноразово зверталися науковці. Зокрема, М. А. Годкевича й А. І. Козаченка можна вважати засновниками української державної статистики друку, Ф. С. Бусел і Ю. Б. Медведєв згодом розширили та запровадили нові критерії державного обліку видань в Україні, а М. І. Брезгунова, Г. І. Данилевська та М. А. Низовий продовжили традиції вдосконалення методологічних засад щодо державної статистики друку. Незважаючи на чималий методологічний «спадок» у цій сфері, ще й досі залишаються лакуни, які потребують неодмінного їх заповнення, що передбачає звернення до початку формування державної статистики друку.

Мета статті полягає у висвітленні аспектів розроблення методології державної статистики друку і пошуку й узагальненні неопублікованих архівних відомостей на прикладі дитячих книг за виявленими звітними критеріями.

Зважаючи на мету, ключовими завданнями статті вважаємо такі:

- висвітлення початку формування методології державної статистики друку в Україні;
- розгляд значимості розроблених Українською книжковою палатою критеріїв державного обліку друку;
- пошук і узагальнення неопублікованих архівних відомостей про статистичний облік дитячих книг за період формування методологічних принципів державного статистичного обліку книжкових видань, а також деталізація отриманих даних за виявленими критеріями;
- визначення особливостей виявлених та узагальнених архівних відомостей щодо статистичного обліку дитячих книг.

Для об'єктивного дискурсу щодо початку процесу формування методології державної статистики друку застосовано історичний метод та частково – метод типологізації в представленні критеріїв обліку державної статистики друку по роках. За рахунок цього окреслено типологічний аспект й особливості методології статистики друку дитячих книг. За допомогою контент-аналізу виявлено спільні риси в застосуванні критері-

ів статистичного обліку дитячих книг з 1931 р. по 1936 р. Ретельний аналіз та узагальнення опублікованих і неопублікованих методичних і статистичних матеріалів дали змогу хронологічно визначити початок методології державної статистики друку.

Ретельне дослідження статистичних джерел друку – необхідна умова повноцінного аналізу книговидавничої справи. Великий статистичний матеріал потребує свого розгляду й узагальнення, використання всього найкращого, що набуто бібліографічною статистикою країни. Вкрай необхідно зібрати всі опубліковані та, по можливості, неопубліковані статистичні праці й критично їх переосмислити. Дуже значимим в цьому відношенні є період від середини 20-х і до початку 30-х років ХХ ст., коли після утворення нової держави виникла потреба у формуванні методологічних основ державної статистики друку.

Наразі початок формування методології державної статистики друку пов'язуємо зі створенням у 1925 р. при Українській книжковій палаті Центрального бюро статистики друку (далі – ЦБСД). Пошук методологічних основ статистики друку заклав фундамент для застосування наукових методів у цій галузі. На той момент фахівці ЦБСД на чолі із завідувачем Бюро А. І. Козаченком не лише швидко налагодили поточну роботу, але й за короткий час визначили ключові аспекти державної реєстрації творів друку [1]. Найважливішим з них вважаємо затвердження обов'язкового примірника (далі – ОП) як основної статистичної одиниці, а видавничого звіту («видавничого звідомлення», як його називали в 20-х роках) – допоміжним уточнюючим джерелом. Це дало можливість розробити державні критерії обліку й узагальнити інформацію про випуск книжкової продукції республіки за попередні роки, починаючи з 1923 р. по 1926 р. [2]. Отже, основні статистичні показники випуску книжкових видань – назви, друковані аркуші, наклад – працівники ЦБСД дослідили в поєднанні з такими критеріями, як мова видання та основні групи видавництв (загалом і за кожною з груп окремо).

Дослідження документальних джерел виявило, що завдяки впровадженню методологічних принципів опрацювання даних співробітники Бюро вже з кінця 1926 календарного року розширили кількість статистичних показників і функціональний діапазон статистичного аналізу. Зауважимо, що в ті роки державну статистику друку в Україні фахівці вели поквартально в межах операційного року (з 31 жовтня до 30 вересня включно) [3].

На початок 1927 р. у Палаті було визначено основні напрями й аспекти статистичного дослідження книжкової продукції, а питання уніфікації статистичної роботи книжкових палат озвучив у своїй доповіді А. І. Козаченко на III Всесоюзній нараді директорів книжкових палат (березень 1927 р.). У результаті нарада схвалила методологічні основи

бібліографічної статистики друку та прийняла розгорнуту резолюцію про уніфікацію статистичної роботи й визнала її положення обов'язковими для всіх республіканських палат СРСР [3; 4].

Основні розділи статистичного дослідження передбачали суцільний аналіз друкованої продукції за мовами видання, типами видавництв, за змістом та соціальним призначенням. На практиці такі критерії обліку почали застосовувати не лише за певними відокремленими ознаками, але й у поєднанні різних ознак, варіативність яких, на нашу думку, передбачала використання принципу комбінаторики. Надалі в межах означених критеріїв обліку до назв, друкованих аркушів, накладу фахівці додали інші важливі показники: друковані аркуші-відбитки, назву із зазначенням ціни, ціну одного примірника та ціну всього накладу [4].

Варто зауважити, що вперше в практиці статистики друку (як радянської, так і світової) було використано такий критерій обліку, як визначення місця книги з точки зору її цільового та читачького призначення, або, за визначенням фахівців 20-х років минулого століття, з «точки зору соціального призначення». Подібний ракурс дослідження давав відповідь на запитання: що це за книга (довідкова, художня, навчальна тощо) і на які верстви читачів вона розрахована (на масового читача чи фахівця, на дітей чи студентів і т. д.) [4]. Наголосимо, що «першою спробою запровадження класифікації за соціальним призначенням у практику державної бібліографії був досвід Української книжкової палати у 1924 році» [5, с. 7]. Саме фахівці Української книжкової палати з 1924 р. почали застосовувати такий критерій обліку друкованої продукції в «Літопису українського друку» [4], а згодом – у подальших статистичних розробках [2].

Аналітичний огляд архівних матеріалів виявив, що з року в рік збільшувався обсяг надходжень ОП. Також виявлено, що рамки статистичної роботи Палати поступово розширювалися, а облік друкованих видань УСРР, відповідно, вдосконалювався. Про масштаби та обсяг цього обліку промовисто свідчать такі дані: кожен із річних статистичних звітів про випуск друкованої продукції в республіці містив понад 30 розгорнутих таблиць або 80 тисяч показників. Для керівних органів республіки в Українській книжковій палаті традиційно готували квартальну, піврічну й річну звітність [6].

Наприкінці 1920-х років у статистиці друку, насамперед книжкової продукції, чітко визначилися власні методологічні засади, а Бюро підтвердило свою життєздатність і перспективність. Зокрема, з 1928 р. Українська книжкова палата видавала щоквартальні статистичні огляди за більш розширеною програмою у вигляді додатків до «Літопису українського друку» під назвою «Статистика книжкової продукції УРСР» за 1927–1928 р., тож широкі кола громадськості отримували науково опрацьовані щоквартальні дані в різних аспектах та показниках про книги республіки [4, 6].

Проте, оперуючи статистичними даними з різних документальних джерел, слід пам'ятати про ймовірність похибок у статистичних даних. У цьому контексті зауважимо, що узагальнені відомості про випуск книжкової продукції на території УСРР (згодом УРСР) у формі науково-статистичних довідників «Преса Української РСР 1918–1957» [7], «Преса Української РСР 1917–1966» [8], «Преса Української РСР 1918–1973» [9], «Преса Української РСР 1918–1975» [10], «Преса Української РСР 1918–1980» [11] і «Преса Української РСР 1918–1985» [12] було оприлюднено значно пізніше – у другій половині ХХ ст., до того ж вони містили чимало розбіжностей із первинними варіантами річних внутрішніх звітів Української книжкової палати. Окрім того, в зазначених довідниках узагальнену статистичну інформацію за різними скомбінованими критеріями деталізовано лише від 1946 р.

Наразі основні принципи і положення бібліографічної статистики спонукають до висвітлення неопублікованих архівних матеріалів задля уніфікації критеріїв статистики друку та визначення загальних тенденцій під час розроблення фахівцями оптимальних методологічних принципів статистичного обліку. З огляду на значний хронологічний період діяльності та зміни місця розташування Української книжкової палати (евакуація в середині 1942 р. частини документації до Уфи (колишня РРФСР) і повернення наприкінці 1943 р., а також переїзд установи до Києва в 1989–1991 рр.) достеменно невідомо, яким був загальний перелік внутрішніх звітних документів, що містили відомості про повноту та специфіку статистичного обліку друку. Проте до сьогодні збереглася папка «Статматериалы «К 20 летию Октября»» (фото 1) з робочими матеріалами ЦБСД, які опрацьовано та в 1937 р. об'єднано у внутрішній звітний збірник «Книжная продукция У.С.С.Р. за 1913, 1917–1936 годы» (фото 2).

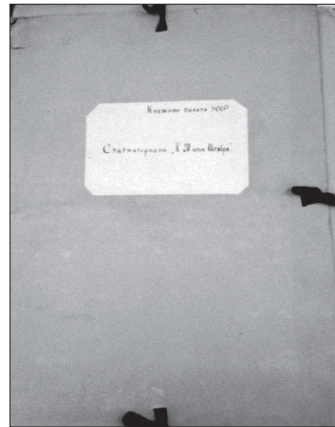

Фото 1. Звітна папка з робочими статистичними матеріалами

Зауважимо, що за програмою Всесоюзної книжкової палати всі статистичні матеріали, підготовлені до 20-річчя жовтневої революції, Українська книжкова палата передала в Москву, до Всесоюзної палати. Загалом за програмою Всесоюзної книжкової палати по каталогах групи описування ново розробили чимало таблиць [6]. Однак в Україні відповідні скомпоновані матеріали для загальносоюзного видання так і залишилися як робочі статистичні матеріали, що збереглися у звітній папці (фото 1) та внутрішньому звітному збірнику (фото 2).

Фото 2. Звітний збірник
про випуск книжкової продукції

Ретельний аналіз цього документа дає підстави стверджувати, що деталізацію статистичного обліку за різними критеріями (окрім кількості назв і накладів) розпочато в 1922 р. Припускаємо, що початок такої роботи пов'язаний з остаточним формуванням Української книжкової палати як самостійної державної установи згідно з постановою Ради Народних

Комісарів УСРР від 27 червня 1922 р. «Про організацію Української Книжкової Палати і про забезпечення головних книгосхованок всіма виданнями республіки» [13].

Як приклад, пропонуємо аналітичний огляд статистичних відомостей випуску за одним із критеріїв обліку за цільовим або соціальним призначенням, а саме за читацькою групою «Діти». Цю читацьку аудиторію обрано не випадково, оскільки саме вихованню дітей тодішнє керівництво держави приділяло значну увагу, про що свідчать постанови ЦК ВКП(б), зокрема: «Про заходи до поліпшення юнацької і дитячої преси» [14], «Про видавництво «Молода гвардія» [15], «Про видавництво дитячої літератури» [16] та ін.

Отже, в збірнику «Книжная продукция У.С.С.Р. за 1913, 1917–1936 годы» статистичний облік дитячих книг представлено такими показниками: друквані одиниці, друквані аркуші (комплекти всіх видань), наклади, друквані аркуші-відбитки, кількість друкваних аркушів без накладів, усього друкваних одиниць. Окрім того, в межах цього збірника статистичну інформацію подано за такими критеріями: мови, читацькі групи і видавництва. Зауважимо, що серед цих критеріїв дитячу книгу не виокремлено за мовами і за видавництвами, проте профільність останніх дає змогу виявити орієнтовні статистичні показники випуску. У табл. 1 узагальнено відомості, виявлені в звітній папці та внутрішньому звітному збірнику.

На нашу думку, відмінності, виявлені в статистичних показниках табл. 1, свідчать про постійну роботу ЦБСД щодо перевірки й уточнення звітних відомостей. Також про виявлення відмінностей між окремими статистичними джерелами, недостатню деталізацію рубрик і брак пояснень до таблиць під час уточнення відомостей при зведенні статистичних матеріалів до 20-річчя жовтневої революції згодом зауважував Ю. Б. Медведев [6, с. 64].

Окрім того, наявні архівні матеріали дають підстави стверджувати, що під час укладання статистичного збірника «Книжная продукция У.С.С.Р. за 1913, 1917–1936 годы» планувалося наведення відомостей про випуск художньої літератури певними видавництвами за 1933–1936 рр. Проте до кінцевого варіанта збірника таку таблицю так і не було внесено.

Більш повно книги для дітей представлено у межах наступного критерію, тобто за цільовим призначенням. Виокремлену із загальних відомостей інформацію про читацьку групу «Дитяча література (без навчальної, тільки науково-популярна і художня)» узагальнено та подано в зведеній за роками табл. 2.

Аналіз відомостей зведеної таблиці дав змогу виявити певні неточності, зокрема прочерк у графі «Всього друкованих одиниць» за 1925 і 1928 рр. Проте наголосимо, що всі наявні відомості узагальнено та подано у формі, наведеній у статистичному збірнику.

Окрім того, виявлено, що з 1935 р. скасовано облік книжкової продукції за видами літератури (читацькими групами), натомість розпочато деталізацію обліку навчальної літератури за мовами випуску й уточнення за цільовим призначенням (для початкової школи, для середньої школи) і за предметами (математика, географія, книги для читання тощо).

Також зауважимо, що наведені відомості відрізняються від опублікованих в усіх науково-статистичних довідниках «Преса Української РСР ...» [7–13]. На наш погляд, це свідчить про те, що надалі працівники Палати постійно уточнювали й доопрацьовували статистичні дані. Підтвердженням такої думки вважаємо матеріали річних звітів Української книжкової палати, які збереглися до сьогодні. Наразі йдеться про річні звіти в таблицях за 1931–1936 рр. (табл. 3–14). Наголосимо, що таблиці 3–8 подано в такій самій формі, з такими самими назвами, що й у звітах. Їхній комплексний аналіз виявив, що критерії звітності впродовж зазначеного періоду були неоднаковими. Приміром, за 1931–1933 рр. (табл. 3–8) дитячу книгу обліковано за мовами і деталізовано за цільовим призначенням (для дітей дошкільного та шкільного віку). Однак річний звіт за 1932 р. (табл. 6) не містить розподілу дитячої книги за мовами на відміну від звітів за I та III квартали, які збереглися до сьогодні.

Подальші дослідження виявили спільні риси оформлення статистичної звітності за 1933 і подальші роки. Аналітичний огляд наступних років дозволяє зробити припущення, що вони були перехідним періодом до наступного, досконалішого, етапу статистичного обліку. Зокрема, йдеться про те, що у звіті за 1933 р. додано новий критерій обліку соціального призначення за видами літератури й внесено певні зміни в представлення вікових груп дітей.

Наступні річні звіти вже містили статистичну інформацію за зразком 1933 р., а окремі – навіть у докладнішій формі (табл. 10–14). У 1936 р., як бачимо, діапазон статистичного обліку було розширено. До звичних форм звітності додали таблиці з відомостями згідно з новими критеріями обліку, а саме: за змістом, за повторністю і за перекладами видань. Така деталізація доводить, що той рік відзначився найбільшим пошуком у напрямку оптимізації та уніфікації статистичного обліку друку. Ця думка ґрунтується на тому, що решта звітних документів за 1937–1945 рр., які на сьогодні зберігаються в архіві, вже не мають такої дрібної класифікації. Натомість відомості в них розподілені за видавництвами й містять лише цифрові показники щодо назв і накладів.

Проведене дослідження виявило, що в 20–30-х роках ХХ ст. співробітники Української книжкової палати розробили методологію державної статистики друку. За невеликий час, не маючи подібного прецеденту у створенні державної бібліографії, Палата розробила нові методичні положення бібліографування друкованої продукції та статистики друку і запровадила їх у життя. Подальша практика засвідчила, що досліджувані роки були періодом формування і становлення державної статистики друку в Україні, пошуку її організаційних форм та кращих методів роботи.

Заслугою українських фахівців слід вважати те, що вони не пішли шляхом сліпого копіювання досвіду, набутого іншими, та винахідництва «своїх» особливих форм статистичного обліку, а з різноманітних напрямів, розрізів та показників взяли мінімум найнеобхіднішого, враховуючи не лише їхню доцільність, але й свої можливості. Так, задля виконання головних завдань, що на той час постали перед Палатою, та оптимізації її діяльності було впроваджено й апробовано принципи класифікації літератури за мовними ознаками та видавничими групами. Водночас відбувався постійний пошук нових критеріїв статистичного обліку з метою вдосконалення методологічних засад державної статистики друку.

Про постійну роботу з удосконалення звітних відомостей, зокрема дитячих книг, свідчать і відмінності статистичних показників кожного подальшого процесу уточнення щодо попереднього звіряння. Загалом комплексний аналіз архівних джерел виявив, що критерії звітності впродовж зазначеного періоду були неоднаковими. За критеріями обліку спільні між собою риси мають роки 1931–1933 і 1933–1936. Вважаємо 1933 р. перехідним, оскільки в його звіті застосовані критерії, спільні як для попередніх, так і для подальших років. А от звітність за 1936 р. класифіковано найбільш повно. В цій звітності застосовано додаткові критерії обліку: за змістом, за повторністю і за перекладами видань. Така деталізація ілюструє найактивніший пошук оптимізації та уніфікації статистичного обліку друку.

Варто окремо наголосити на тому, що методологічні положення, розроблені в 1920-ті роки в Книжковій палаті УСРР, було покладено в основу методологічних та інструктивних матеріалів усієї радянської статистики друку.

Наразі актуальною залишається потреба виявлення й узагальнення неопублікованих архівних матеріалів задля об'єктивного аналізу та впровадження найоптимальніших критеріїв державного статистичного обліку друку в наш час.

Таблиця 1

Випуск профільними видавництвами літератури

Рік	Назви (папка)	Наклади (папка)	Назви (збірник)	Наклади (збірник)
Дитвидав				
1934	148	2 308,1	102	1 715,5
1935	191	2 947,8	160	2 547,2
1936	169	2 777,9	141	2 366,4
Радянська школа				
1934	513	24 379,7	*	*
1935	312	21 387,0	*	*
1936	396	27 500,4	*	*

* – по окремих роках немає відповідної графі

Таблиця 2

Книжкова продукція за видами літератури (читацькі групи)

Роки	Друковані одиниці	Друк. арк., комплекти всіх видань	Наклади (в тис.)	Друк. арк., відбитки (в тис.)	К-сть друк. арк. без накладів	Усього друкованих одиниць
1922	17	37,43	171,6	795,1	1	18
1923	29	122,81	156,1	781,0	–	29
1924	20	104,25	131,0	625,7	–	20
1925	60	171,37	386,1	1 595,1	–	–
1926	63	147,1	350,2	641,1	–	63
1927	252	644,6	3 487,8	4 614,0	–	252
1928	538	1 209,4	8 077,9	7 823,7	–	–
1929	530	1 699,71	7 039,1	14 539,8	2	*
1930	636	1 824,96	10 132,8	23 178,5	1	*
1931	374	1 097,63	4 933,2	14 357,8	3	*
1932	179	552,23	2 373,2	5 789,2	–	*
1933	155	359,12	4 489,7	4 932,8	–	*
1934	202	682,7	3 007,8	9 736,1	–	*

* – по окремих роках немає відповідної графі

Таблиця 3

Книжкова продукція УСРР (мовами за цільовим призначенням) за 1931 рік

За призначенням	Назв	Друк. арк.	Наклад	Арк.-відбитків	3 позначенням ціни				Ціна	
					Назв	Друк. арк.	Наклад	Арк.-відбитків	Набору по 1 прим. кожного з творів	Усього накладу
Усього	397	1 036,5	5 004 700	13 566 800	394	1 031,76	4 987 200	13 544 300	120-40	1 476 749
Українською мовою за соціальним призначенням										
Для дітей дошк. віку	72	68,02	1 407 000	1 675 000	72	68,02	1 407 000	1 675 000	20-02	383 200
Для дітей шк. віку	252	783,34	3 134 200	10 830 300	250	780,22	3 120 700	10 815 800	80-24	967 399
Російською мовою за соціальним призначенням										
Для дітей дошк. віку	11	10,63	190 000	225 000	11	10,63	190 000	225 000	3-35	53 200
Для дітей шк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Іншими мовами за соціальним призначенням										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	62	174,51	273 500	836 500	61	172,89	269 500	828 500	16-79	72 950
У тому числі мови:										
Болгарська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	3	6,12	9 000	21 000	3	6,12	9 000	21 000	0-80	2 500

Таблиця 3 (продовження)

Єврейська											
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	19	69,50	72 000	280 000	19	69,50	72 000	280 000	6-93	24 850	-
Молдавська											
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	16	40,78	49 500	141 500	16	40,78	49 500	141 500	3-36	9 850	-
Німецька											
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	21	54,12	131 000	390 000	21	54,12	131 000	390 000	5-45	34 800	-
Польська											
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	3	3,99	12 000	19 000	2	2,37	8 000	11 000	0-25	950	-

Таблиця 4

I квартал 1932 рік. Поділ усієї продукції за цільовим призначенням

За призначенням	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	З позначенням ціни					
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	Ціна	
									Набору по I прим. кожного з творів	Усього накладу
Усього для дітей	68	168,17	888	2 325	68	168,17	888	2 325	23-95	285 633
Усіма мовами										
Для дітей дошк. віку	19	13,26	335	370	19	13,26	335	370	5-35	86 100
Для дітей шк. віку	49	154,91	553	1 955	49	154,91	553	1 955	18-60	199 533
Українською мовою										
Для дітей дошк. віку	18	12,76	331	366	18	12,76	331	366	5-00	84 705
Для дітей шк. віку	36	105,88	512	1 754	36	105,88	512	1 754	13-00	180 083
Російською мовою										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	1	7,50	10	80	1	7,50	10	80	0-60	6 000
Іншими мовами										
Для дітей дошк. віку	1	0,50	4	4	1	0,50	4	4	0-35	1 400
Для дітей шк. віку	12	41,53	31	121	12	41,53	31	121	5-00	13 450

Таблиця 4 (продовження)

У тому числі мови:										
Болгарська										
Для дітей дошк. віку	3	2,50	6	8	3	2,50	6	8	0-55	1 100
Для дітей шк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Єврейська										
Для дітей дошк. віку	1	0,50	4	4	1	0,50	4	4	0-35	1 400
Для дітей шк. віку	5	23,19	15	72	5	23,19	15	72	2-75	8 250
Молдавська										
Для дітей дошк. віку	3	14,84	7	38	3	14,84	7	38	1-60	3 800
Для дітей шк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Польська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	1	1,0	3	3	1	1,0	3	3	0-10	300

Таблиця 5

III квартал 1932 рік. Поділ усієї продукції за цільовим призначенням

За призначенням	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	З позначенням ціни					
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	Ціна	
									Набору по 1 прим. кожного з творів	Усього накладу
Усього для дітей	39	101,75	349	805	39	101,75	349	805	18-22	177 904
Усіма мовами										
Для дітей дошк. віку	6	4,50	148	148	6	4,50	148	148	4-00	100 016
Для дітей шк. віку	33	97,25	201	657	33	97,25	201	657	14-22	77 888
Українською мовою										
Для дітей дошк. віку	6	4,50	148	148	6	4,50	148	148	4-00	100 016
Для дітей шк. віку	9	35,44	127	443	9	35,44	127	443	5-15	49 938
Російською мовою										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Іншими мовами										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	24	61,81	74	214	24	61,81	74	214	9-07	27 950

Таблиця 5 (продовження)

У тому числі мови:										
Болгарська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	6	8,24	12	20	6	8,24	12	20	0-85	1 700
Єврейська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	9	38,67	30	139	9	38,67	30	139	5-70	18 790
Молдавська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	1	1,68	2	4	1	1,68	2	4	0-20	400
Німецька										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	2	2,35	13	20	2	2,35	13	20	0-25	1 650
Польська										
Для дітей дошк. віку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей шк. віку	6	10,87	17	31	6	10,87	17	31	2-07	5 410

Таблиця 6

Річний звіт за 1932 рік. Поділ усієї продукції за читачьким призначенням

За призначенням	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	З позначенням ціни					
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк.- відбитків (у тис.)	Набору по 1 прим. кожного з творів	Ціна Усього накладу
Для дітей дошк. віку	47	36,69	1 061	1 283	47	36,69	1 061	1 283	22-65	591 184
Для дітей шк. віку	213	721,71	2 113	7 182	212	717,46	2 062	6 927	112-70	1 004 368
Всього для дітей	260	758,40	3 174	8 465	259	754,15	3 123	8 210	135-35	1 595 552

Таблиця 7

Розподіл книжкової продукції УСРР за 1933 рік за читальними групами

Читацькі групи	Уся продукція				Продукція з позначеними ціни					
	Кільк. друк. од.	Друк. арк. в 1 пові-домленні	Наклад (у тис.)	Кільк. друк. арк. в 1 накладі (в тис.)	Кільк. друк. од.	Друк. арк. в 1 пові-домленні	Наклад (у тис.)	Кільк. друк. арк. в 1 накладі (в тис.)	Ціна	Усього накладу видань (у тис. крб.)
	Українською мовою									
Для дітей 4-7 років	65	26,5	2 682,7	915,5	65	26,5	2 682,7	915,5	25-17	1 041 230
Для дітей 7-12 років	83	1023,4	11 857,1	70 712,8	74	975,3	9 642,2	60 136,5	44-95	5 861 246
	Російською мовою									
Для дітей 4-7 років	21	7,4	1 250,8	364,0	21	7,4	1 250,8	364,0	7-90	484 650
Для дітей 7-12 років	25	111,7	1 944,9	11 510,1	20	96,9	1 774,9	11 018,6	16-05	875 467
	Болгарською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	16	109,5	60,3	408,0	15	105,7	57,3	396,7	13-42	49 737
	Грецькою мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	4	24,0	6,4	39,3	4	24,0	6,4	39,3	1-85	2 900
	Єврейською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	17	271,0	355,8	5 554,6	15	259,7	307,1	5282,4	30-94	556 482

Таблиця 7 (продовження)

Читацькі групи	Уся продукція				Продукція з позначенням ціни					
	Кільк. друк. од.	Друк. арк. в 1 повн.-домленні	Наклад (у тис.)	Кільк. друк. арк. в 1 накладі (в тис.)	Кільк. друк. од.	Друк. арк. в 1 повн.-домленні	Наклад (у тис.)	Кільк. друк. арк. в 1 накладі (в тис.)	1 комп. всіх видань	Ціна Усього накладу видань (у тис. крб.)
	Молдавською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	23	120,5	156,9	775,0	23	120,5	156,9	775,0	13-70	88 956
	Німецькою мовою									
Для дітей 4-7 років	18	113,4	296,3	1 704,7	18	113,4	296,3	1 704,7	15-80	187 378
Для дітей 7-12 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Польською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	19	122,6	222,0	1 465,0	19	122,6	222,0	1 465,0	15-50	195 134
	Гатарською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	1	1,0	10,2	10,2	1	1,0	10,2	10,2	0-10	10 200
	Чеською мовою									
Для дітей 4-7 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Для дітей 7-12 років	1	4,6	1,0	4,6	1	4,6	1,0	4,6	0-50	500

Таблиця 8

Поділ за читацькими групами

Соціальне призначення	Назва	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	3 позначенням ліни			Серед. ціна за прим.	Ціна всього накладу
					Назва	Друк. арк.	Наклад (у тис.)		
I. Видання для дітей									
А. Для дітей дошкільного віку									
Агітпроп. та наук.-попул.	31	10,0	1 214,0	346,9	31	10,0	1 214,0	346,9	429 130
Художня	55	23,9	2 719,5	932,6	55	23,9	2 719,5	932,6	1 096 760
Разом для дітей дошк. віку	86	33,9	3 933,5	1 279,5	86	33,9	3 933,5	1 279,5	1 525 880
Б. Для учнів I-го концентру									
Агітпроп. і наук.-попул.	13	35,5	256,7	653,9	13	35,5	256,7	653,9	201 030
Навчальна	178	1 829,3	14 374,6	90 917,4	165	1 770,7	12 056,0	79 938,6	7 525 265
Виробнича	2	5,0	100,0	250,0	—	—	—	—	—
Художня	14	31,9	179,6	363,0	12	16,8	161,6	240,5	101 805
Разом	207	1 901,7	14 910,9	92 184,3	190	1 823,0	12 474,3	80 833,0	7 828 100
Разом для дітей	293	1 935,6	18 844,4	93 463,8	276	1 856,9	16 407,8	82 112,5	9 353 980
II. Видання для підлітків									
А. Видання для учнів II і III концентрів									
Навчальна	227	2 034,7	9 703,8	86 281,9	218	1 961,0	8 888,1	80 523,7	12 447 614
Б. Видання для підлітків									
Агітпроп. і наук.-попул.	64	258,1	570,8	1 901,1	51	216,9	426,8	1 226,0	313 377
Виробнича	4	10,7	92,0	201,5	—	—	—	—	—
Довідкова інформація	1	6,1	50,0	306,0	1	6,1	50,0	306,0	70 000
Художня	35	196,2	220,4	1 534,3	30	180,6	205,1	1 457,4	386 173
Разом для підлітків	104	471,4	933,2	3 942,9	82	403,6	681,9	2 989,4	769 550

Таблиця 9

Поділ за читачькими групами 1934 рік

Соціальне призначення	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	3 позначенням ціни					
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	Серед. ціна за 1 прим.	Ціна всього накладу
А. Видання для дітей дошкільного віку (від 3 до 7 років)										
Агітпроп. і наук.-попул.	4	17,9	40,4	166,9	4	17,9	40,4	166,9	2-40	20 195
Художня	46	67,2	1 050,3	1 203,0	44	65,8	1 029,3	1 177,7	30-03	671 460
Разом	50	85,1	1 090,7	1 369,9	48	83,7	1 069,7	1 344,6	32-43	691 655
Б. Видання для учнів I-IV класів (7-10 років)										
Агітпроп. і наук.-попул.	8	36,6	93,0	199,4	5	35,9	61,0	191,4	51-10	167 750
Навчальна	139	850,2	9 250,3	64 413,4	134	835,0	9 242,7	64 358,7	79-85	4 091 530
Виробнича	4	5,8	34,0	46,4	3	4,0	27,0	34,1	0-75	5 700
Художня	40	140,6	530,7	1 585,6	39	140,1	525,7	1 583,1	38-75	440 100
Разом	191	1 033,2	9 098,0	66 244,8	181	1 015,1	9 856,4	66 167	170-45	4 705 080

Таблиця 10

Поділ за читацькими групами 1935 рік

Соціальне призначення	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	3 позначенням ціни					Ціна всього накладу
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	Серед. ціна за 1 прим.	
I. Видання для дітей										
А. Видання для дітей дошкільного віку (від 3 до 7 років)										
Ігри та розваги	5	5,6	273,0	142,8	5	5,6	273,0	142,8	3-10	107 600
Художня	63	79,9	1 158,9	1 508,2	63	79,9	1 158,9	1 508,2	40-90	750 250
Разом	68	85,5	1 431,9	1 651,0	68	85,5	1 431,9	1 651,0	44-00	857 850
Б. Видання для учнів I-IV класів (8-12 років)										
Агітпроп. і наук.-попул.	10	20,4	76,7	182,4	7	17,6	60,7	160,4	4-15	27 535
Навчальна	115	741,9	9 464,7	62 617,7	113	725,9	9 443,7	62 449,7	67-95	5 144 439
Довідково-інформаційна	3	1,4	35,1	16,1	3	1,4	35,1	16,1	0-18	2 106
Художня	78	290,3	681,2	3 049,4	77	289,8	665,2	3 041,4	58-66	699 270
Разом	206	1 054,0	10 257,7	65 865,6	200	1 034,7	10 204,7	65 667,6	140-94	5 873 350
II. Видання для підлітків (13-18 років)										
Агітпроп. і наук.-попул.	26	142,1	249,4	1 544,9	20	138,4	226,4	1 527,6	27-30	291 018
Програмово-методична	5	8,2	54,0	156,4	3	5,3	43,0	131,0	1-20	29 500
Виробничо-інструктивна	13	7,8	66,0	44,3	-	-	-	-	-	-
Довідково-інформаційна	11	21,8	92,5	209,2	9	21,3	90,5	208,7	4-24	39 678
Навчальна	196	1 891,6	10 370,1	90 619,9	196	1 891,6	10 730,1	90 619,9	214-54	9 067 080
Художня	96	868,1	1 245,5	13 130,3	96	868,1	1 245,1	13 130,5	171-10	2 448 925
Разом	347	2 939,6	12 437,5	105 706,2	324	2 924,7	12 335,5	105 617,7	418-38	11 876 201

Таблиця 11

Розподіл книжкової продукції УСРР за 1936 рік за читачькими групами

Соціальне призначення	Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	3 позначенням ціни					
					Назв	Друк. арк.	Наклад (у тис.)	Арк. відбитки (в тис.)	Серед. ціна за 1 прим.	Ціна всього накладу
А. Для дітей дошкільного віку										
Разом	46	67,12	859,7	1 226,3	45	66,62	859,5	1 226,1	34-20	645,2
Б. Для ювентят і піонерів (8–12 років)										
1) навчальна	136	912,66	10 094,9	58 430,0	135	910,66	10 084,9	5 841,0	71-63	5 031,3
2) інша, в т. ч.:	83	280,13	821,9	3 481,6	73	273,53	796,9	3 446,5	67-54	867,6
а) наук.-попул.	17	25,14	100,8	220,6	8	19,16	76,8	186,1	3-39	35,9
б) художня	66	254,99	721,1	3 261,0	65	254,37	720,1	3 260,4	64-15	831,7
Разом	219	1 192,79	10 916,8	61 911,6	208	1 184,19	10 881,8	61 856,5	139-17	5 898,9
В. Для піонерів-підлітків (13–16 років)										
1) навчальна	156	1 766,3	10 850,6	103 192,8	154	1 749,55	10 850,5	103 192,0	167-27	10 728,7
2) інша, в т. ч.:	157	938,92	1 539,6	11 780,2	118	906,3	1 351,8	11 595,1	206-45	2 502,9
а) наук.-попул.	74	259,13	689,3	3 022,2	41	235,25	509,4	2 856,3	54-65	608,1
б) художня	83	679,79	850,3	8 758,0	77	671,05	842,4	8 738,8	151-80	1 894,8
Разом	313	2 705,22	12 390,2	114 973,0	272	2 655,85	12 202,3	114 787,1	368-80	13 231,6

Таблиця 12

Розподіл книжкової продукції УСРР за 1936 рік за змістом XV розділ «Художня література»

	Друк. од.	Друк. арк. компл-ів всіх видань	Наклад (тис.)	Друк. арк.-відб. (тис.)	3 позначенням ціни			Ціна всього накладу		
					Друк. од.	Друк. арк.	Арк. відбитки (тис.)			
Б. Художня література										
1. Проза										
а) рос. літ., в т. ч.:	181	1 371,43	2 350,6	19 908,2	178	1348,96	2 333,6	19 809,6	299-00	4 453,8
рос. дит. літ.	62	347,62	690,9	4 585,8	60	340,69	685,4	4 556,2	78-85	983,3
б) укр. літ., в т. ч.:	150	1 086,94	2 337,6	16 079,2	145	1072,12	2 330,4	16 034,2	294-20	4 017,9
укр. дит. літ.	48	207,86	995,7	3 497,4	47	197,86	991,0	3 456,4	54-55	1 072,7
в) болг. літ., в т. ч.:	2	4,43	2,0	4,4	2	4,43	2,0	4,4	2-10	2,1
болг. дит. літ.	1	1,68	1,0	1,7	1	1,68	1,0	1,7	0-60	0,6
г) євр. літ., в т. ч.:	47	291,44	317,0	2 453,7	47	291,44	317,0	2 453,7	107-55	850,8
євр. дит. літ.	15	43,35	65,5	252,2	15	43,35	65,5	252,2	13-25	79,7
д) молд. літ., в т. ч.:	9	20,12	38,9	78,2	9	20,12	38,9	78,2	4-80	18,1
молд. дит. літ.	1	1,5	4,0	6,0	1	1,5	4,0	6,0	0-50	2,0
е) нім. літ., в т. ч.:	9	73,5	82,5	939,8	9	73,5	82,5	939,8	17-15	191,7
нім. дит. літ.	6	39,37	56,5	422,8	6	39,37	56,5	422,8	10-40	98,2
ж) пол. літ., в т. ч.:	3	4,0	7,4	9,6	3	4,0	7,4	9,6	1-30	3,1
пол. дит. літ.	1	1,75	1,5	2,6	1	1,75	1,5	2,6	0-50	0,7
з) груз. літ., в т. ч.:	1	14,75	12,0	177,0	1	14,75	12,0	177,0	3-60	43,22
груз. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
и) літ. ін. народів СРСР	1	2,25	7,4	16,8	1	2,25	7,4	16,8	2-00	14,9
дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
к) літ. кап. країн, в т. ч.:	32	328,33	289,5	3 663,9	32	328,33	289,5	3 663,9	77-35	829,6
дит. літ.	14	137,64	131,5	1 642,8	14	137,64	131,5	1 642,8	31-00	332,1
2. Драматичні твори										
а) рос. літ., в т. ч.:	11	77,93	141,9	924,5	11	77,93	141,9	924,5	24-45	244,9
рос. дит. літ.	1	4,0	2,0	8,0	1	4,0	2,0	8,0	3-00	6,0

б) укр. літ., в т. ч.:	29	110,28	282,4	926,6	28	109,28	282,4	926,6	35-85	285,9
укр. дит. літ.	6	24,26	81,0	376,2	6	24,26	81,0	376,2	7-90	123,8
в) євр. літ., в т. ч.:	4	12,37	14,7	45,3	4	12,37	14,7	45,3	4-70	17,9
євр. дит. літ.	1	2,75	3,5	9,6	1	2,75	3,5	9,6	1-25	4,4
г) нім. літ., в т. ч.:	2	7,13	8,0	27,8	2	7,13	8,0	27,8	2-45	9,9
нім. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
д) болг. літ., в т. ч.:	1	3,25	2,1	6,8	1	3,25	2,1	6,8	2-50	5,3
болг. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
е) білорус. літ., в т. ч.:	3	7,25	7,5	18,2	3	7,25	7,5	18,2	7-80	19,6
білорус. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ж) літ. ін. народів СРСР	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
з) літ. кап. країн, в т. ч.:	6	28,93	32,5	120,0	6	28,93	32,5	120,0	10-80	47,6
дит. літ.	1	1,12	5,0	5,6	1	1,12	5,0	5,6	0-20	1,0
3. Вірші, поеми, пісні										
а) рос. літ., в т. ч.:	24	42,85	184,7	312,4	18	40,98	174,9	310,4	22-25	141,7
рос. дит. літ.	3	9,50	5,5	21,1	2	9,25	4,0	20,8	3-60	7,6
б) укр. літ., в т. ч.:	45	138,27	620,9	2 483,0	35	132,40	605,2	2 468,4	59-52	581,7
укр. дит. літ.	13	42,74	262,7	1 152,0	11	41,62	261,5	1 151,0	10-45	271,6
в) євр. літ., в т. ч.:	12	31,93	49,0	92,3	12	31,93	49,0	92,3	16-65	50,3
євр. дит. літ.	4	7,07	31,5	39,3	4	7,07	31,5	39,3	3-20	21,5
г) молдав. літ., в т. ч.:	5	12,13	12,6	30,4	5	12,13	12,6	30,4	4-30	9,9
молдав. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
д) пол. літ., в т. ч.:	1	2,62	1,0	2,6	1	2,62	1,0	2,6	1-00	1,0
пол. дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
е) літ. ін. народів СРСР, в т. ч.:	1	4,44	6,5	28,9	1	4,44	6,5	28,9	2-00	13,0
дит. літ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ж) літ. кап. країн, в т. ч.:	2	2,13	36,0	30,9	2	2,13	36,0	30,9	1-00	18,0
дит. літ.	2	2,13	36,0	30,9	2	2,13	36,0	30,9	1-00	18,0
4. Інші види художньої літератури										
а) рос. літ., в т. ч.:	9	9,68	13,7	25,0	2	6,87	8,0	22,6	2-35	9,0
рос. дит. літ.	1	0,50	1,0	0,5	-	-	-	-	-	-
б) укр. літ., в т. ч.:	13	85,28	119,9	921,7	6	78,51	105,3	898,7	65-45	505,5
укр. дит. літ.	5	13,13	60,0	176,9	3	11,51	54,7	171,7	5-95	50,2

Таблиця 13

Розподіл книжкової продукції УСРР за повторністю видань
у межах основних читацьких груп за 1936 рік*

Групи цільового призначення	Кількість друк. одиниць	В тому числі			
		Пере-глядів	Додат-кових	Виправ-лених	Додаткові та виправлені
1. Для дошкільного віку	2	–	1	–	–
2. Для жовтеньят і піонерів (8–12 р.)	68	7	1	16	–
3. Для піонерів-підлітків (13–16 р.)	95	5	-	10	–
Разом	165	12	2	26	–

* – немає даних про тиражі та інших відомостей

Таблиця 14

Розподіл книжкової продукції УСРР за перекладами видань
у межах основних читацьких груп за 1936 р.*

Групи цільового призначення	Кількість друк. одиниць
1. Для дошкільного віку	16
2. Для жовтеньят і піонерів (8–12 р.)	106
3. Для піонерів-підлітків (13–16 р.)	143
Разом	165

* – немає даних про тиражі та інших відомостей

Список використаних джерел

1. Козаченко А. Бібліографічна статистика (спроба методології) / Всеукр. акад. наук. Бібліогр. Коміс. : Н. К. О. = У. С. Р. Р. ; Укр. кн. палата. Київ, 1929. 28 с.
2. Козаченко А. Книжкова продукція УСРР, 1923–1926 / Укр. наук. ін-т книгознавства. Київ, 1927. 24 с.
3. Низовий М. А. Визначний статистик друку України (А. І. Козаченко) // Державна бібліографія на Україні : зб. ст. / Кн. палата УРСР. Харків, 1972. Вип. IV. С. 78–92.
4. Низовий М. А. Організація обліку творів друку : лекція для студ.-заоч. / Мін-во культ. УРСР ; ХДІК. Харків, 1972. 31 с.
5. Пропина К. И., Терновская А. А. Практика классификации книжной продукции по социальному назначению // Сов. библиография. Москва, 1934. Вып. 2. С. 5–20.
6. Медведев Ю. Б. Развитие библиографической статистики на Украине // Державна бібліографія на Україні : зб. ст. / Кн. палата УРСР. Харків, 1962. Вип. I. С. 55–70.
7. Преса Української РСР 1918–1957 : стат. матеріали / Мін-во культури УРСР. Головидав ; Кн. палата Укр. РСР. Харків, 1958. 103 с.

8. Преса Української РСР 1917–1966 : стат. довід. / Ком. по пресі при Раді Міністрів УРСР ; Кн. палата Укр. РСР. Харків, 1967. 147 с.
9. Преса Української РСР 1918–1973 : наук.-стат. довід. / Держ. ком. Ради Міністрів УРСР у справах видавництв, поліграфії і кн. торгівлі ; Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. Харків, 1974. 216 с.
10. Преса Української РСР 1918–1975 : наук.-стат. довід. / Держ. ком. Ради Міністрів УРСР у справах видавництв, поліграфії і кн. торгівлі ; Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. Харків, 1976. 224 с.
11. Преса Української РСР 1918–1980 : стат. довід. / Держ. ком. Укр. РСР у справах видавництв, поліграфії і кн. торгівлі ; Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. Харків, 1981. 219 с.
12. Преса Української РСР 1918–1985 : стат. зб. / Держ. ком. Укр. РСР у справах видавництв, поліграфії і кн. торгівлі ; Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. Харків, 1986. 176 с.
13. Про організацію Української Книжкової Палати і про забезпечення головних книгосхованок всіма виданнями республіки : постанова Ради Нар. Комісарів [УСРР] від 27 червня 1922 р. // Сенченко М. І. Книжкова палата України : історія і сьогодення. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Кн. палата України, 2004. С. 13.
14. Про заходи до поліпшення юнацької і дитячої преси : постанова ЦК ВКП(б) від 23 липня 1928 р. // Укр. дит. л-ра : хрестоматія критич. матеріалів / упоряд.: Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. 2-ге вид., змін. і доп. Київ : Вища шк., 1969. С. 116–118.
15. Про видавництво «Молодая гвардія» : постанова ЦК ВКП(б) від 29 грудня 1931 р. // Укр. дит. л-ра : хрестоматія критич. матеріалів / упоряд.: Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. 2-ге вид., змін. і допов. Київ : Вища шк., 1969. С. 118–120.
16. Про видавництво дитячої літератури : постанова ЦК ВКП(б) від 29 грудня 1931 р. // Укр. дит. л-ра : хрестоматія критич. матеріалів / упоряд. Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. 2-ге вид., змін. і допов. Київ : Вища шк., 1969. С. 121–122.

References

1. Kozachenko, A. (1929). *Bibliografichna statystyka (sproba metodolohii)* [Bibliographic statistics (attempt of methodology)]. Kyiv. [In Ukrainian].
2. Kozachenko, A. (1927). *Knyzhkova produktsiia USRR* [Book products of the UkrSSR]. Kyiv. [In Ukrainian].
3. Nyzovyi, M. A. (1972). Vyznachnyi stasystyk druku Ukrainy (A. I. Kozachenko) [Prominent statistician of printing of Ukraine (A. I. Kozachenko)]. In *Derzhavna bibliografii na Ukraini: zbirnyk statei* [State bibliography in Ukraine: collection of articles], Is. 4, pp. 78–92. [In Ukrainian].
4. Nyzovyi, M. A. (1972). *Orhanizatsiia obliku tvoriv druku: lektsiia dlia studentiv-zaochnykh* [Organization of the record-keeping of editions: a lecture for postgraduate students]. Kharkiv State Institute of Culture. Kharkiv. [In Ukrainian].
5. Propina, K. I., Ternovskaia, A. A. (1934). *Praktika klassifikatsii knizhnoi produktcii po sotcialnomu naznacheniiu* [The practice of classifying book products for social purposes]. In *Sovetskaia bibliografiia* [Soviet bibliography], Is. 2, pp. 5–20. Moscow. [In Russian].

6. Medvediev, Yu. B. (1962). Rozvytok bibliografichnoi statystyky na Ukraini [Development of bibliographic statistics in Ukraine]. In *Derzhavna bibliografiia na Ukraini: zbirnyk statei* [State bibliography in Ukraine: collection of articles], Is. 1, pp. 55–70. [In Ukrainian].
7. Kravchenko, H. O. (Ed.). (1958). *Presa Ukrainskoi RSR 1918–1957: statystychni materialy* [The press of the Ukrainian SSR 1918–1957: statistical materials]. Kharkiv. [In Ukrainian].
8. Skachkov, V. M. (Ed.). (1967). *Presa Ukrainskoi RSR 1917–1966: statystychnyi dovidnyk* [The press of the Ukrainian SSR 1917–1966: statistical reference book]. Kharkiv. [In Ukrainian].
9. Sypalo, I. M. (Ed.). (1974). *Presa Ukrainskoi RSR 1918–1973: naukovo-statystychnyi dovidnyk* [The press of the Ukrainian SSR 1918–1973: scientific and statistical reference book]. Kharkiv. [In Ukrainian].
10. Sypalo I. M. (Ed.). (1976). *Presa Ukrainskoi RSR 1918–1975: naukovo-statystychnyi dovidnyk* [The press of the Ukrainian SSR 1918–1975: scientific and statistical reference book]. Kharkiv. [In Ukrainian].
11. Medvediev, Y. B. (Ed.). (1981). *Presa Ukrainskoi RSR 1918–1980: statystychnyi dovidnyk* [The press of the Ukrainian SSR 1918–1980: statistical reference book]. Kharkiv. [In Ukrainian].
12. Medvediev, Y. B. (Ed.). (1986). *Presa Ukrainskoi RSR 1918–1985: statystychnyi dovidnyk* [The press of the Ukrainian SSR 1918–1985: statistical reference book]. Kharkiv. [In Ukrainian].
13. Council of People's Commissars. (1922). Pro orhanizatsiiu Ukrainskoi Knyzhkovoï Palaty i pro zabezpechennia holovnykh knyhoskhovanok vsima vydanniamy respubliky: postanova Rady Narodnykh Komisariv [USSR] vid 27 chervnia 1922 r. [About the organization of the Ukrainian Book Chamber and the provision of main depositories by all editions of the republic: resolution of the Council of People's Commissars, June 27, 1922]. In M. I. Senchenko. (2004). *Knyzhkova palata Ukrainy: istoriia i sohodennia* [Book Chamber of Ukraine: history and present] (2nd ed.) (p. 13). Kyiv: Book Chamber of Ukraine. [In Ukrainian].
14. Hurvych, F. K., Savenko, V. S. (Eds.). (1969). Pro zakhody do polipshennia yunatskoi i dytiachoi presy: postanova TsK VKP(b) vid 23 lypnia 1928 r. [On measures for improvement of the youth and children's Press: resolution of the Central Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks) of July, 23 1928]. In *Ukrainska dytiacha literatura: khrestomatiia krytychnykh materialiv* [Ukrainian children's literature: chrestomathy of critical materials] (2nd ed., pp. 116–118). Kyiv: High School. [In Ukrainian].
15. Hurvych, F. K., Savenko, V. S. (Eds.). (1969). Pro vydavnytstvo "Molodaia hvardiia": postanova TsK VKP(b) vid 29 hrudnia 1931 r. [About Molodaia hvardiia publishing: resolution of the Central Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks) of December 29, 1931]. In *Ukrainska dytiacha literatura: khrestomatiia krytychnykh materialiv* [Ukrainian children's literature: chrestomathy of critical materials] (2nd ed., pp. 118–120). Kyiv: High School. [In Ukrainian].

16. Hurvych, F. K., Savenko, V. S. (Eds.). (1969). Pro vydavnytstvo dytiachoi literatury: postanova TsK VKP(b) vid 29 hrudnia 1931 r. [About publishing of children's literature: resolution of the Central Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks) of December 29, 1931]. In *Ukrainska dytiacha literatura: khrestomatiia krytychnykh materialiv* [Ukrainian children's literature: chrestomathy of critical materials] (2nd ed., pp. 121–122). Kyiv: High School. [In Ukrainian].

Oksana Valeriivna Petrenko,

Senior Research Fellow

of the Department of Scientific Processing of Deposit Copies,

State Scientific Institution "Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine"

e-mail: o-petrenko@ukr.net

Historical discourse of the methodology of state printing statistics: based on the example of children's books registration in the 20–30s of the 20th century.

The article covers methodology development aspects of state printing statistics and search and summarization of unpublished archival materials based on the children's books under the reported criteria.

To make the discourse objective at the beginning of the state printing statistics methodology formation process a historical method and partly a method of typology are used while presenting the registration criteria of the state printing statistics according to the year of publishing. It makes the display of the typological aspect and the specialties of the methodology of printing statistics of children's books. Through the content analysis the common features in applying the criteria of printing statistics of children's books in the period of 1931–1936 have been shown.

Overall the study found that in the 20–30s of the XX century the staff members of the Ukrainian Book Chamber have developed a methodology of state printing statistics. What is more, the study deduces that the studied period was the time of the formation and the incipience stage of the state printing statistics in Ukraine, search of its organizational forms and the best methods of work. This is corroborated by establishing and approbation by the Chamber of literature classification principles according to language particularities and publishing groups. During the investigated period there was a constant search for new criteria of statistical registration in order to improve the methodological basis of state printing statistics. Detailing of children's books statistic indicators in 1931–1936 illustrates an active search for optimization and unification of statistical registration of printing.

Thus, in a short time, having no such precedent in the creation of a state bibliography, the Ukrainian Book Chamber in the 20s of the XX century applied the new methodological basis for bibliography of printing products and statistical registration, which laid the foundation for methodological and instructive materials of the whole Soviet printing statistics.

Key words: methodology, state printing statistics, children's book, archival materials.

Петренко Оксана Валериевна,
старший научный сотрудник
отдела научной обработки обязательных экземпляров
Государственного научного учреждения
«Книжная палата Украины имени Ивана Федорова»
e-mail: o-petrenko@ukr.net

**Исторический дискурс методологии государственной статистики печати:
на примере учета детских книг в 20–30-х годах XX ст.**

В статье освещены аспекты разработки методологии государственной статистики печати, а также поиска и обобщения неопубликованных архивных сведений на примере детских книг по выявленным отчетным критериям.

Для объективного дискурса относительно начала процесса формирования методологии государственной статистики печати использованы исторический метод и частично – метод типологизации при подаче критериев учета государственной статистики по годам. Благодаря этому обозначены типологический аспект и особенности методологии статистики печати детских книг. С помощью контент-анализа выявлены общие черты в применении критериев статистического учета детских книг с 1931 г. по 1936 г.

В целом исследование показало, что в 20–30-х годах XX в. сотрудники Украинской книжной палаты разработали методологию государственной статистики печати и что исследуемые годы были периодом формирования и становления государственной статистики печати в Украине, поиска ее организационных форм и лучших методов работы. Подтверждением этого являются внедрение и апробация Палатой принципов классификации литературы по языковым признакам и издательским группам. В течение исследуемого периода осуществлялся постоянный поиск новых критериев статистического учета с целью усовершенствования методологических основ государственной статистики печати. Детализация статистических показателей детских книг 1931–1936 гг. иллюстрирует активный поиск оптимизации и унификации статистического учета печати.

Итак, за небольшой промежуток времени, не имея подобного прецедента в создании государственной библиографии, Украинская книжная палата еще в 20-х годах XX в. разработала новые методические положения библиографирования печатной продукции и статистики печати, которые легли в основу методологических и инструктивных материалов всей советской статистики печати.

Ключевые слова: методология, государственная статистика печати, детская книга, архивные материалы.

*Статья подготовлена 2 квітня 2018 року;
подана до друку 26 квітня 2018 року.*